Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Directie Bestuurlijke en Politieke Zaken

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Ons kenmerk
BPZ / 108214409

Datum 12 november 2026
Betreft Schriftelijke beantwoording vragen begroting EZ 2027

Geachte Voorzitter,

Tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling EZ van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) hebben de leden van uw Kamer vragen gesteld. Bijgevoegd vindt u de antwoorden op de gestelde vragen. Ook zullen wij in onze eerste termijn mondeling stilstaan bij diverse vragen en onderwerpen die aan de orde zijn gekomen.

Heleen Herbert
Minister van Economische Zaken en Klimaat

W.J.M. Aerdts
Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Directie Bestuurlijke en Politieke Zaken

Ons kenmerk
BPZ / 108214409

Antwoorden op de vragen gesteld door de PRO-fractie

1
Hoe gaat de minister zorgen dat we afkoersen op 3% R&D? Ziet de minister dat de huidige politieke instabiliteit in Nederland de grootste zorg is van het bedrijfsleven en het maken van noodzakelijke keuzes frustreert?

Antwoord
Zoals de recente voortgangsbrief over het 3%-actieplan ook laat zien (9 oktober 2026; 33009 nr. 194), is de opgave om tot de 3% te komen voor Nederland groot. Met de middelen die we hebben, maken we een afweging tussen het werken aan de 3%-doelstelling en de vele andere doelen die het kabinet heeft. Om de 3% te halen is het van groot belang om publieke middelen voor R&D slim in te zetten om zo groot mogelijke private uitgaven aan R&D te stimuleren. Zo moet de grootste winst geboekt worden. De opties uit het 3%-actieplan zijn mede gekozen om de hefboom die zij hebben op private uitgaven aan R&D.

Een stabiel vestigingsklimaat neerzetten is ook een speerpunt van de ministeriële taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat. Ik zie het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het kabinet en parlement om met stabiel beleid ons te richten op de lange termijn doelstellingen voor onze economie.

2
Gaat de minister, eventueel met hulp van de Productiviteitsraad, concreet beleid inzetten om laagproductieve sectoren af te remmen?

Antwoord
Ik erken de noodzaak om een hoogproductieve economie na te streven. Het hanteert daartoe een structurele groeidoelstelling van 1,5%. Wanneer de overheid zich richt op het scheppen van de juiste randvoorwaarden, zoals een goed functionerende arbeidsmarkt, investeringen in onderwijs en innovatie, een stabiel en voorspelbaar ondernemingsklimaat, heldere regels voor alle ondernemers, en goed toezicht op de naleving daarvan, vindt structurele verandering in de economie grotendeels vanzelf plaats. Arbeid en kapitaal verschuiven dan geleidelijk van laagproductieve naar hoogproductieve sectoren. Laagproductieve sectoren krimpen hierdoor op natuurlijke wijze, terwijl hoogproductieve sectoren de ruimte krijgen om te groeien.

De onafhankelijke productiviteitsraad adviseert het kabinet over beleid gerelateerd aan arbeidsproductiviteit.

3
Is de minister bereid om snel een werkbare definitie van investeringsuitgaven uit te werken (met de planbureaus) en de Kamer daarover binnen een half jaar te informeren?

Antwoord
Ik ben het eens dat we meer prioriteit moeten geven aan investeringen. Duidelijk en scherp onderscheid maken tussen publieke investeringen en consumptieve uitgaven is daarvoor belangrijk. Daarom heeft het kabinet het afgelopen jaar in de Miljoenennota

hier meer aandacht aan besteed. Daarin is toegelicht dat het begrip publieke investeringen moeilijk eenduidig te definiëren is omdat het rendement op voorhand onduidelijk is.

Ook werkt het kabinet aan de verdere ontwikkeling van economische ramingsmodellen. Zo heeft het kabinet onderzoek laten doen om de langetermijnbaten van onder andere onderwijs en R&D beter in kaart te brengen zodat deze beter meegewogen kunnen worden bij beslissingen in het hier en nu. Dit onderzoek is eerder dit jaar gepubliceerd (16 februari, 36800-VIII-129). Momenteel voert het kabinet gesprekken met onder meer kennisinstellingen, om te bezien hoe dit onderzoek in modellen verwerkt kan worden. Uw Kamer wordt hierover begin volgend jaar nader geïnformeerd.

4
Zorgt de minister ervoor dat de taskforce onder leiding van de premier fiscale regelingen afrekent op doelmatigheid en bijdrage aan arbeidsproductiviteit?

Antwoord
Het kabinet onderschrijft het belang van een doeltreffend en doelmatig fiscaal stelsel. Het monitoren en periodiek evalueren van fiscale regelingen speelt hierbij een belangrijke rol. Op fiscale regelingen is de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek 2022 van toepassing. Dit betekent dat fiscale regelingen periodiek worden geëvalueerd en moeten voldoen aan de Rijksbrede kwaliteitseisen van evaluatieonderzoek. Daarbovenop worden fiscale regelingen getoetst aan het Toetsingskader Fiscale Regelingen. Hierin is onder meer opgenomen dat in evaluaties wordt ingegaan op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van een fiscale regeling. Fiscale regelingen kunnen een veelheid aan beleidsdoelen hebben; een fiscale regeling wordt op productiviteit geëvalueerd, indien de doelstelling van de regeling daarom vraagt. Een overzicht van fiscale regelingen wordt jaarlijks als bijlage bij de Miljoenennota gedeeld.

In algemene zin schrijven de begrotingsregels van het kabinet voor dat als fiscale regelingen negatief geëvalueerd zijn, het uitgangspunt is om deze regeling aan te passen, om te vormen of af te schaffen. Voor de zomer heeft de staatssecretaris van Financiën uw Kamer geïnformeerd over de insteek van het kabinet op het terrein van fiscale regelingen. Besluitvorming over fiscale regelingen vindt plaats op de gebruikelijke momenten in het voorjaar en augustus en niet in de Taskforce.

5
Ik vraag de minister om samen met de taskforce integraal en systematisch te werken aan de verbetering van alle niet-fiscale factoren die het investeringsklimaat bepalen.

Antwoord
Het kabinet ziet dat niet-fiscale randvoorwaarden van groot belang zijn voor het Nederlandse investeringsklimaat. Binnen de Taskforce werken wij dus aan onder andere aan de talentstrategie, een sterk financieringsinstrumentarium en het strategische industriebeleid. Niet alle randvoorwaarden voor het investeringsklimaat worden echter behandeld in de Taskforce. Dat is belangrijk om focus te bewaren. Dat betekent niet dat andere randvoorwaarden worden vergeten: netcongestie is bijvoorbeeld een belangrijk onderwerp voor het investeringsklimaat, waar de staatssecretaris van klimaat en groene

groei hard aan werkt. We hebben deze onderwerpen zorgvuldig in het kabinet ondergebracht, zodat er voldoende aandacht is om doorbraken te creëren op deze onderwerpen.

6
Hoe kon de minister laten gebeuren dat de NII in zo een strak keurslijf start? Waarom dwingt de minister in het kabinet niet af dat er op zijn minst een staatsgarantie komt, zodat de hefboom groter wordt?

Antwoord
Het kabinet zorgt ervoor dat NII bij aanvang met voldoende middelen start. Als de marktvraag vervolgens groter blijkt, dan is de ambitie om dit succes verder uit te bouwen. Ofwel via een rechtstreekse kapitaalstorting, of via het aantrekken van vreemd vermogen door een NII, waarbij een staatsgarantie een rol kan spelen, zoals aangegeven in de Kamerbrief (25 september, 37040-1).

Om privaat kapitaal te mobiliseren zal de NII co-investeren met private partijen en wordt het kernkapitaal marktconform geïnvesteerd. Een investering van de NII kan onder marktconforme voorwaarden plaatsvinden én additioneel aan de markt zijn. Wanneer investeringen tegen dezelfde voorwaarden worden gedaan als van private investeerders, verdringen ze deze andere financiers niet en zijn daarmee niet-marktverstorend De NII richt zich als uitgangspunt op investeringen die niet zelfstandig op de private markt tot stand komen. Bijvoorbeeld door onzekerheid, risicobereidheid of langere terugverdientijden. Zo blijft de NII additioneel aan de markt.

De instelling krijgt ook de mogelijkheid om financieringsregelingen uit te voeren waarvoor eigen voorwaarden gelden, zoals niet-marktconforme financiering. De instelling zal daartoe bestaande financieringsinstrumenten van Invest-NL en Invest International integreren, waaronder blended finance en zachtere financieringsinstrumenten.

7
Welke economische gevolgen voorziet de minister als de kortingen op pijler twee over concurrentiekracht nog verder oplopen (MFK)? Hoe zorgt zij ervoor dat dit straks niet de uitkomst is?

Antwoord
Zoals door het kabinet met de Kamer is gedeeld in de Kamerbrieven van de minister van Buitenlandse Zaken (22 mei 2026; 22 112, nr. 4357) en van 12 oktober 2026 zet Nederland bij de onderhandelingen over het MFK in op een moderne en toekomstbestendige begroting met een beperktere omvang dan het voorstel van de Europese Commissie en waarbij de afdrachtskorting wordt behouden.

De onderhandelingen tussen de lidstaten zijn nog gaande, en die met het Europees Parlement zijn nog niet begonnen. Er kan nu dan ook nog niets worden gezegd over de economische impact van het eindresultaat van deze onderhandelingen. De onderhandelingen over het MFK worden gevoerd door de Minister-President en de

minister van Buitenlandse Zaken en daarin worden de belangen van innovatie en verdienvermogen onderstreept.

8
Hoe wil Nederland dat er wordt ingegrepen als het gaat om dumping van producten, als het gaat om machinebouw en chemie? Hoe staat dit kabinet tegenover Buy European en strategische sectoren, importquota en heffingen?

Antwoord
Hoewel dit onderwerp voor een belangrijk deel onder de verantwoordelijkheid van de minister van Buitenlandse Handel valt, benoem ik graag dat het essentieel is dat we ten volste gebruik maken van het handelsinstrumentarium dat er is: en dat dit instrumentarium ook modern genoeg is, en snel kan worden ingezet als dat nodig is. Dat is waarover op dit moment de discussie in Brussel wordt gevoerd, waarbij Nederland het belangrijk vindt dat het handelsdefensieve instrumentarium wordt gemoderniseerd. De Europese Commissie heeft inmiddels ook een pakket aan maatregelen aangekondigd.

In een internationale context waarin andere landen hun industrie actief ondersteunen, kan een gerichte inzet van dit soort instrumenten, onder voorwaarden, overigens wel bijdragen aan het mitigeren van oneerlijke concurrentie. Het kabinet benadert een Europees voorkeursprincipe (Buy European) met terughoudendheid. Het voorkeursprincipe kan worden ingezet om de weerbaarheid van de Unie te versterken en, wanneer minder ingrijpende maatregelen of inzet van bestaande handelsinstrumenten ontoereikend zijn, om strategische markten te stimuleren die essentieel zijn voor de lange termijn weerbaarheid van de Unie, waarbij per sector, waardeketen of industrie zorgvuldig de baten afgewogen moeten worden tegen de kosten, in brede zin. In de Industrial Accelerator Act en Public Procurement Act worden onder andere bepalingen voorgesteld met een voorkeursprincipe. Ook vindt het kabinet het belangrijk dat een dergelijk principe gelijkgestemde handelspartners niet belemmert.

9
Welke maatregelen bepleit dit kabinet in Brussel als het gaat om verminderde afhankelijkheid van strategische grondstoffen? Waar gaat de Minister in Nederland concreet mee aan de slag? Wil zij bijvoorbeeld gericht in grondstoffen voor de zes strategische sectoren investeren? Gaat de minister nieuwe instrumenten zoals afnamecontracten en contracts for difference ontwikkelen om zo onze weerbaarheid sterk te vergroten?

Antwoord
Kritieke grondstoffen zijn onmisbaar voor onze veiligheid en welvaart. Ik ben het met u eens dat de uitdagingen groot en urgent zijn. En daarom voert het kabinet actief overheidsbeleid. In de *Kabinetsinzet Nationale Grondstoffenstrategie* (7 juli 2026, 32852 nr.426) benoemt het kabinet concrete maatregelen.

De Nederlandse versnelde inzet op kritieke grondstoffen is, zowel nationaal als Europees, gericht op het versterken van de leveringszekerheid van permanente magneten, batterijen en de defensie-industrie. Dit sluit aan bij het ResourceEU-pakket en

het gericht industriebeleid, zoals de machinebouw. Ook streeft Nederland ernaar een actieve rol te spelen binnen Europese voorraadvorming.

Daarnaast zet het kabinet in op het aanjagen en faciliteren van strategische projecten voor leveringszekerheid. Het kabinet zet zich in om knelpunten bij kansrijke projecten, financieel of anderszins, aan te pakken. Inzet van potentiële instrumenten die bijdragen aan een evenwichtige risicodeling en het mobiliseren van private investeringen, waaronder garantstellingen, afnamecontracten en *contracts for difference*, worden daarbij ook overwogen. Daarnaast wordt onder meer gekeken of we het bestaand subsidieinstrumentarium kunnen aanpassen, zodat het bijvoorbeeld ook kan bijdragen aan initiatieven voor de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen.

10
Kan de minister reflecteren op het Ondernemersakkoord van Future Up?

Antwoord:
Ik heb met veel interesse kennisgenomen van het Ondernemersakkoord van Future Up. Het is goed om te zien dat veel ondernemers en andere betrokken partijen de handen ineenslaan voor duurzaam en circulair ondernemen. Het akkoord raakt aan verschillende onderwerpen die mij na aan het hart gaan. Denk bijvoorbeeld aan onze omgang met kritieke grondstoffen en de vraag hoe we grondstoffen slimmer, duurzamer en meer circulair kunnen gebruiken en hergebruiken. Binnenkort ga ik in gesprek met de bedrijven die het initiatief voor Future Up hebben genomen. Ik wil daarbij ook verder spreken over de verschillende praktische voorstellen uit het akkoord en wat deze kunnen betekenen.

Antwoorden op de vragen gesteld door de D66-fractie

11
De handtekening van de pensioenfondsen ontbrak bij de intentieverklaring om samen met de NII te investeren. Wil de minister zich inspannen om ook de pensioenfondsen aan tafel te krijgen en kan zij daarbij in beeld krijgen wat de pensioenfondsen nodig hebben om zich te committeren?

Antwoord
Ik kan toezeggen dat het kabinet zich zal inspannen om doorlopend het gesprek met pensioenfondsen te onderhouden over ondersteuning van de NII en dat we hopen dat ze zich spoedig aansluiten. De pensioensector is namelijk met haar enorme vermogen en langetermijnhorizon een onmisbare partner voor een nationale investeringsinstelling. De pensioenfondsen investeren in toenemende mate in innovatieve ondernemingen en projecten. Zowel rechtstreeks, in start- en scale-ups, als indirect via durfkapitaalfondsen. Daarbij werken ze ook al samen met Invest-NL, en ik zie graag dat ze dit in de toekomst met de NII doen. In de gesprekken met de pensioenfondsen zullen we rekening houden met de verantwoordelijkheid die de sector heeft richting haar leden, en het feit dat zij zorgvuldig haar positie moet kunnen afwegen, en wat zij hierbij nodig heeft.

12

Wil de minister met de minister van KGG een Noordzee Maakagenda opmaken? Kan in die agenda worden opgenomen in welke onderdelen van die offshore windketen Nederland internationaal concurrerend kan zijn en welke knelpunten die opschaling van Nederlandse productie op dit moment belemmeren en welke concrete maatregelen nodig zijn om de Nederlandse positie te vergroten?

Antwoord
Voor de Nederlandse maakindustrie is het van belang dat het uitrolpad van windenergie op zee stabiel en betrouwbaar is. Waar vorig jaar geen biedingen kwamen op de subsidievrije tenders, zet het kabinet vanaf dit jaar weer in op subsidies voor windenergie op zee. Eind dit jaar stuurt de minister van KGG de routekaart windenergie op zee naar de Kamer, waarin een stabiel bouwtempo wordt opgenomen. De sector kan hierop inspelen.
Daarnaast wordt binnen de maritieme sectoragenda gewerkt aan het versterken van Nederlandse offshorebedrijven, onder meer via het koploperproject Robotisering Wind op Zee. Bij de herziening van de maritieme sectoragenda begin 2027 zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de kansen voor de Nederlandse maakindustrie, de knelpunten bij opschaling en de maatregelen die nodig zijn om de internationale concurrentiepositie te versterken.

13
Het benutten van kansen geldt niet alleen voor Nederland maar ook voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. Er liggen grote economische kansen in de transformatie van bijvoorbeeld de havens. In het coalitieakkoord staat dat het kabinet aan de slag gaat met een Economisch Groeiplatform Carib, het EGC, met als doel de economische ontwikkeling en innovatie op de zes eilanden te stimuleren. Hoe staat het met de oprichting van het EGC en wat wordt de scope van het EGC en zijn er voldoende middelen en capaciteit om dit platform succesvol van de grond te krijgen?

Antwoord
Begin oktober is Deloitte Dutch Caribbean gestart met een opdracht vanuit het ministerie van EZK om te komen tot een plan van aanpak voor de inrichting van het Economisch Groeiplatform Carib. Uitgangspunt is een platform voor en door de eilanden dat aansluit bij bestaande initiatieven en structuren. De komende periode wordt met de eilanden verkend welke behoeften er zijn en hoe het Economisch Groeiplatform hierbij van toegevoegde waarde kan zijn. Tijdens mijn eigen bezoek aan Aruba, Curaçao en Bonaire begin november ben ik hierover in gesprek gegaan met belangrijke stakeholders. Op dit moment zijn er geen middelen gereserveerd voor het Economisch Groeiplatform. Ik verwacht begin 2027 meer beeld te hebben bij hoe het Economisch Groeiplatform kan worden opgericht, wat de scope zal zijn en welke middelen en capaciteit ervoor nodig zijn. U wordt hier in het voorjaar over geïnformeerd.

14
Kan de minister toezeggen dat er in navolging van de talentstrategie ook zo'n gezamenlijke strategie komt voor energie-innovatie om te bezien welke innovatie we op dat terrein kunnen aanjagen?

Antwoord

Voor energie-innovatie bestaat deze gezamenlijke strategie, namelijk de Integrale Kennis- en Innovatieagenda Klimaat en Energie uit 2024 die loopt tot 2027. In deze agenda is in kaart gebracht welke innovaties op het gebied van de energietransitie nodig zijn. Met deze agenda geeft mijn collega, de minister van KGG, richting aan de inzet van energie-innovatiemiddelen. Mijn collega, de minister van KGG, is hier verantwoordelijk voor.

15
Wat doet de minister concreet om het doel 2030 te behalen (vrouwelijke ondernemers halen relatief evenveel financiering op als mannelijke ondernemers) en wil ze bij publieke financiering, bijvoorbeeld via de NII, kijken hoe vrouwelijk ondernemerschap gestimuleerd kan worden?

Antwoord
Vrouwelijke ondernemers worden nu al ondersteund via onder andere coachingstrajecten van microkredietverstrekker Qredits. Ook geef ik de komende twee jaar subsidie aan Code-V, dat zich inspant om toegang tot financiering van vrouwelijke ondernemers op hetzelfde niveau te krijgen als die voor mannelijke ondernemers.

Daarnaast heeft de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat specifiek de opdracht te werken aan het versterken van vrouwelijk ondernemerschap. Op dit moment wordt er gewerkt aan een verkenning over wat nodig is om vrouwelijk ondernemerschap te versterken. Ik zal u in het eerste kwartaal 2027 informeren over mijn bevindingen en vervolgstappen. Het is, passend bij haar operationele zelfstandigheid, aan de NII zelf om te besluiten om bij Code V aan te sluiten.

16
Wil het kabinet onderzoeken hoe wij in Nederland ook een laagdrempelige eenvoudige beleggingsrekening kunnen invoeren om conform Zweeds model spaargeld te ontsluiten voor de Nederlandse economie?

Antwoord
Het kabinet is, zoals eerder aan uw Kamer toegezegd, bezig met een onderzoek naar het fiscaal stimuleren van beleggen. De opties voor het fiscaal stimuleren van beleggen hangen samen met de vormgeving van box 3. Omdat de vormgeving van box 3 op dit moment nog onderwerp is van debat is het nog niet mogelijk om het onderzoek af te ronden.

De opties die in het onderzoek aan de orde zullen komen, komen overeen met de aanbeveling van de Europese Commissie. De opties zijn een aftrek, een vrijstelling, uitstel van heffing en een heffing op basis van forfaits (zoals het Zweedse ISK). Daarbij worden ook de ervaringen van andere lidstaten met bestaande beleggingsrekeningen betrokken. Het kabinet verwacht het bredere onderzoek in de eerste helft van 2027 met uw Kamer te kunnen delen.

17
De vraag aan de minister is of ze aan de slag wil gaan met een betaalbare AI tool voor MKB die helpt bij administratie, btw-aangifte en aanvragen van de overheid?

Antwoord
Ik zie het belang van het benutten van AI door het mkb. AI biedt kansen om efficiënter te werken en de productiviteit te verhogen. Het ontwikkelen van een AI-assistent voor administratieve bedrijfsprocessen, zoals boekhouding, facturering en btw-aangiftes, zie ik echter niet als een taak van de overheid. Dergelijke toepassingen worden al commercieel aangeboden en kunnen het beste door marktpartijen worden ontwikkeld.

De overheid heeft wel een rol bij het verbeteren van de publieke dienstverlening aan ondernemers. Vanuit de Actieagenda mkb-dienstverlening zet ik daarom in op het gebruik van AI om ondernemers beter wegwijs te maken in publieke regelingen en ondersteuning. In dat kader wordt ook een pilot voor een AI-infrastructuur ontwikkeld, waarin lokale, regionale en landelijke dienstverlening beter wordt gekoppeld aan de behoeften van ondernemers.

18
Wanneer gaat u werk maken van de New Competition Tool, waarmee de ACM structurele marktproblemen kan onderzoeken en aanpakken, zoals staat in het coalitieakkoord?

Antwoord
In lijn met het coalitieakkoord werkt mijn ministerie momenteel aan een wetsvoorstel voor een marktremediebevoegdheid. Met deze bevoegdheid wordt het voor de ACM mogelijk om marktproblemen nog gerichter aan te pakken, met als doel goed functioneerde markten. De planning is om dit wetsvoorstel nog dit najaar te consulteren. Gelijktijdig met het starten van de internetconsultatie zal ik u nader informeren over de belangrijkste keuzes in het wetsvoorstel.

19
Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat ondernemers makkelijker de juiste betrouwbare financiers kunnen vinden?

Antwoord
Ondernemers hebben soms ondersteuning nodig bij het vinden van financiering. De FinancieringsGids biedt ondernemers informatie en voorlichting over de best passende financieringsvormen en biedt een overzicht van betrouwbare financiers. De financiers die op de Gids staan, houden zich ofwel aan de gedragscode van Finankeur of die van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). Bovendien ondersteun ik Finankeur in het versterken van de kwaliteit van hun keurmerk en zorg daarmee voor meer betrouwbaarheid in de non-bancaire sector.

Antwoorden op de vragen gesteld door de PVV-fractie

20
Ook de ambulante handel en dan vooral bijvoorbeeld de kermisexploitant exploitanten ervaren extreme overlast van onder andere rellen tuig. Dit resulteert veelvuldig in voortijdige sluiting of verplaatst in andere locatie en ook de extra beveiligingskosten komen daarmee voor rekening van deze ondernemers en ook hier geldt die schade verdwijnt niet zomaar. Die ondernemer betaalt hiervoor de rekening. Wat gaat de

minister binnen haar verantwoordelijkheid voor het ondernemersklimaat concreet doen om deze ondernemers te beschermen en de schade terug te dringen?

Antwoord
De ambulante handel, waaronder bijvoorbeeld de kermisexploitanten, hebben een belangrijke economische functie. Denk bijvoorbeeld aan het structureel trekken van publiek naar steden en dorpen. Daarnaast biedt de ambulante handel kansen voor starters omdat deze een relatief lage startinvestering vereisen vergeleken met stenen winkels.

Vanzelfsprekend betreur ik het ten zeerste wanneer kermisexploitanten en andere ondernemers het slachtoffer worden van geweld en vandalisme, in welke vorm dan ook.

Zoals mijn voorganger op 22 januari van dit jaar bij de begrotingsbehandeling heeft aangegeven (22 januari, 2026; D02703, antwoord 27), ligt de aanpak van overlast en veiligheid in de openbare ruimte primair bij gemeenten. De ministeries van Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zetten onder andere in op de aanpak Veilig Ontwerp en Beheer. Dit betekent een gebied zodanig ontwerpen, gebruiken en beheren dat gebruikers zich er veilig voelen en er minder incidenten, zoals criminaliteit, geweld en overlast, voorkomen.

Wat betreft de financiële gevolgen hiervan hebben ondernemers een eigenstandige verantwoordelijkheid. Schade door vandalisme wordt doorgaans gedekt door de verzekering van de ondernemer. Het is primair de verantwoordelijkheid van de ondernemers om zich te verzekeren.
Daarnaast zijn daders wettelijk aansprakelijk voor de schade die ze aanrichten. De overheid probeert daders ook aansprakelijk te stellen, maar deze zijn vaak onvindbaar. Het Schadefonds Geweldsmisdrijven kan op basis van specifieke omstandigheden een vangnet bieden voor onverzekerde ondernemers.

21
De toeristenbelasting is een groot probleem. Gemeenten gebruiken deze belasting steeds vaker om gaten in hun eigen begroting te dichten. De verschillen tussen gemeenten zijn enorm. Dat zorgt voor onvoorspelbaarheid en maakt Nederland als vakantiebestemming minder aantrekkelijk. Is de minister bereid om vanuit de landelijke overheid maatregelen te treffen tegen de steeds verder stijgende toeristenbelasting bijvoorbeeld door een landelijk plafond in te stellen?

Antwoord
In de Gemeentewet is geregeld dat gemeenten toeristenbelasting mogen heffen, zoals ook aangegeven in het schriftelijk overleg van 16 april van dit jaar, in antwoord op vragen van de PVV (16 april 2026; 21501-30, nr. 693). Het is aan de gemeenteraad om het bedrag of het percentage vast te stellen.

De gemeenteraad kan daarbij zelf afwegen hoe de hoogte van de belasting zich verhoudt tot zaken als toeristische aantrekkelijkheid. Ook kunnen de baten en de lasten die toerisme voor inwoners met zich meebrengt zo worden meegewogen. Dat verschilt

van plaats tot plaats en leent zich naar mijn mening niet voor uniformering. Ik zie dan ook geen aanleiding om de toeristenbelasting landelijk te maximeren.

22
Hoeveel besparen ondernemers nu werkelijk door de regeldruk aanpak, wat leveren de geschrapte regels in euro's op en waarom ontbreekt die koppeling?

Antwoord
Een totaalbedrag aan besparingen kan ik op dit moment nog niet geven. Maandelijks wordt de regeldrukkostenontwikkeling bijgehouden op de Regeldrukmonitor. Die maandelijkse totalen bestaan uit afnames en toenames van de regeldrukkosten die afkomstig zijn van de wijzigingen in het regelgevingsbestand op het moment van inwerkingtreding van de (wijzigings-)regelgeving. In de Kamerbrief (26 oktober, 32637-779) over de ontwikkelingen richting een slagvaardige overheid is de staatssecretaris van BZK nader ingegaan op de manier waarop de monitoring van de regeldrukaanpak wordt vormgegeven.

Ik ben het met u eens dat het niet alleen gaat om het aantal geschrapte of vereenvoudigde regels. Het gaat er vooral om dat ondernemers merken dat de regeldruk afneemt. Daarom geven departementen voorrang aan de regels die ondernemers het meest belasten in tijd, geld en ervaring.

Antwoorden op de vragen gesteld door de VVD-fractie

23
Hoe kijkt de minister aan tegen de gebrekkige aansluiting van ons onderwijs op de arbeidsmarkt? Hoe maakt de minister met collega van OCW hierin keuzes?

Antwoord
Ik erken het belang van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en zie dat hier kansen liggen om deze te verbeteren. Via verschillende programma’s stimuleert het kabinet dagelijks de samenwerking tussen het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen, ook op fysieke plekken zoals in fieldlabs. Concrete voorbeelden zijn het Nationaal Versterkingsplan Microchiptalent op het gebied van de halfgeleiderindustrie en het NGF-programma Opschaling Publiek-Private Samenwerkingen. Daarin versterken we de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt bijvoorbeeld via gezamenlijke ontwikkeling van het opleidingsaanbod, bedrijfsstages en het om- en bijscholen van werknemers. In de Talentstrategie werken we ook gericht aan de structurele verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, bijvoorbeeld via het mbo Pact ‘Opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst’ waar mijn collega van OCW aan werkt (10 juli 2026; 36.630, nr. 4).

Ik spreek de minister van OCW regelmatig over de opgave die we hebben met de Taskforce Toekomstige Welvaart en dus ook over de Talentstrategie. Dit kabinet durft keuzes te maken en heeft dit ook met de Talentstrategie gedaan door onze inspanningen en investeringen gericht in te zetten voor een beperkt aantal economische en maatschappelijke domeinen. Er ligt nu een grote opgave om deze keuzes verder te vertalen naar concrete instrumenten en in beleid op het gebied van onderwijs en

arbeidsmarkt. Ik ben nu aan het uitwerken welke beroepen, vaardigheden en opleidingen we nodig hebben voor de economische opgaven die cruciaal zijn voor onze toekomstige welvaart. Zo kunnen we binnen de Talentstrategie gerichter mensen opleiden voor en begeleiden naar de banen van de toekomst. Dit doe ik in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven en mijn collega's, de ministers van onder anderen OCW en SZW. Het kabinet zal uw Kamer over de voortgang in het eerste kwartaal van volgend jaar informeren.

24
Ook de hervorming van de arbeidsmarkt is essentieel. Nu zijn er gesprekken gaande met de polder en ik hoop dat daar een belangrijk pakket uit komt. Tegelijkertijd weten we dat één van de grootste remmers op de groei van jonge bedrijven de lange loondoorbetaling bij ziekte is. En de starre cao's, die op basis van oude afspraken en bestaande verdienmodellen toekomstige start- en scale-ups in mallen proberen te duwen waar zij niet passen, enkel voor bestaande belangen. Wat is de rol van deze minister daarin en erkent zij dat dit remmers zijn?

Antwoord
Ik ben het ermee eens dat hervormingen op de arbeidsmarkt belangrijk zijn voor het bevorderen van onze economie. Deze hervormingen zijn echter complex, omdat dit vraagt om een breed draagvlak, onder zowel werkgevers als werknemers. De komende periode hoopt het kabinet gezamenlijk met de sociale partners stappen vooruit te kunnen zetten op dit thema.

Ik ben bezig met het verkennen hoe een regulatory sandbox voor arbeidsmarktbeleid voor start- en scale-ups vormgegeven kan worden. Hierbij kijk ik specifiek naar situaties waarin het huidige arbeidsmarktbeleid onvoldoende aansluit bij de unieke dynamiek van deze innovatieve bedrijven. De regulatory sandbox moet inzichten geven in hoe we de knelpunten waar deze bedrijven tegenaan lopen kunnen wegnemen. Ik zal hierbij nauw samenwerken met de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Het kabinet vindt het belangrijk om het draagvlak van cao's te vergroten en het instrument te moderniseren. Ik herken dat het huidige cao-stelsel een uitdaging vormt voor start- en scale-ups, daarom werk ik nauw samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om deze knelpunten te adresseren. Op 22 september jl. heeft uw Kamer de brief ontvangen over de voortgang van het onderhoud van het cao-stelsel (22 september 2026; 29544 nr. 1336).

De loondoorbetaling bij ziekte is enerzijds een effectief instrument om ziekte te voorkomen en solidariteit te waarborgen, anderzijds is de periode van twee jaar in internationaal opzicht erg lang en leidt dit, met name bij kleine of startende werkgevers, echt tot problemen in hun bedrijfsvoering.
Zoals ook opgenomen in het coalitieakkoord kijkt het kabinet hoe we de loondoorbetaling bij ziekte werkbaarder kunnen maken. Op 8 september jl. heeft de minister van Werk en Participatie uw Kamer een brief gestuurd met verschillende scenario's (8 juli 2026; 32716 nr. 70).

Deze scenario's zijn input voor het politieke en maatschappelijke debat. Het kabinet gaat hierover dus graag in gesprek met uw Kamer en de sociale partners om te komen tot een stap vooruit op dit punt.

25
Wanneer je Nederland vergelijkt met landen om ons heen zijn bijvoorbeeld de dealterms, dus percentages die universiteiten behouden als aandeel in een jong bedrijf, gigantisch hoog. De minister komt met een valorisatie impuls. Hoe komt deze nieuwe subsidieregeling er precies uit te zien? Naar wie gaat dit geld, hoe maakt men daar aanspraak op?

Antwoord
Academische spin-offs vormen een cruciale schakel tussen onze Nederlandse wetenschappelijke excellentie en de economische dynamiek die Nederland nodig heeft. Nederland behoort tot de wereldtop in wetenschap en kennisontwikkeling, maar blijft bij het omzetten van die kennis in nieuwe, innovatieve ondernemingen achter bij Europese koplopers. Precies daar ligt een groot onbenut economisch potentieel.

Daarom wil ik met de nieuwe valorisatie-impuls vooral de vroege valorisatieketen versterken. Bij het leggen van het fundament voor deze regeling zijn vanaf het begin oprichters van academische spin-offs, Techleap en de kennisinstellingen nauw betrokken, zodat de regeling aansluit bij de behoeften van ondernemers en de knelpunten die zij in de praktijk ervaren. Daarbij is sprake van een duidelijke complementariteit tussen de verantwoordelijkheden van OCW en EZK. Waar OCW zorgt voor het versterken van de kennisbasis, wat zorgt voor de duwkracht, richt EZK zich met deze regeling op het versterken van de trekkracht vanuit de markt, Het gaat erom dat kansrijke wetenschappelijke kennis sneller wordt herkend, gekoppeld aan ondernemerschap en marktbehoeften, en uiteindelijk wordt omgezet in succesvolle innovatieve bedrijven.

De regeling is dan ook nadrukkelijk niet bedoeld om reguliere universitaire activiteiten over te nemen of individuele academische spin-offs rechtstreeks te financieren. Daarvoor bestaat al een breed instrumentarium. De middelen zijn juist bedoeld om de partijen en voorzieningen rondom kennisinstellingen te versterken die academische spin-offs helpen ontstaan en helpen bij het doorgroeien. Denk bijvoorbeeld aan incubators zoals YES!Delft. Via deze partijen komen de middelen uiteindelijk ten goede aan de ondernemende onderzoekers zelf.

Hoe dit er in de praktijk uit kan zien, laat zich goed illustreren aan de hand van een universitair ecosysteem. Zo kunnen de middelen worden ingezet om via ondernemerschapscentra meer onderzoekers en studenten te begeleiden bij ondernemerschap, kansrijke onderzoeksresultaten eerder te identificeren en extra capaciteit te creëren voor technology transfer & business development en de begeleiding van jonge ondernemingen. Ook kan de samenwerking met investeerders en regionale ontwikkelingsmaatschappijen worden versterkt, zodat veelbelovende spin-offs sneller toegang krijgen tot privaat kapitaal. De regeling is daarmee gericht op het versterken en opschalen van de gehele vroege valorisatieketen, als aanvulling op de bestaande universitaire inzet.

De precieze vormgeving van de regeling en de wijze waarop partijen aanspraak kunnen maken op de middelen, worden momenteel nader uitgewerkt. Uitgangspunt is dat de middelen terechtkomen op de plekken waar de wetenschappelijke excellentie en het onbenutte ondernemingspotentieel het grootst zijn, waaronder de ecosystemen rondom de vier technische universiteiten en de bètafaculteiten van algemene universiteiten. Daarbij willen we nadrukkelijk voorkomen dat de regeling bestaande activiteiten of financieringsinstrumenten vervangt.

Om die additionaliteit te waarborgen, zullen we van kennisinstellingen inzicht vragen in hun bestaande inzet op valorisatie. De middelen worden gericht ingezet voor aantoonbaar nieuwe of opgeschaalde activiteiten, boven op de bestaande inzet. Daarnaast verlangen we cofinanciering van kennisinstellingen, zodat de EZK-middelen als hefboom fungeren en instellingen ook zelf financieel gecommitteerd blijven. We verbinden hieraan duidelijke doelstellingen en uniforme indicatoren, waarbij niet de besteding van middelen, maar het daadwerkelijk ontstaan van meer succesvolle academische spin-offs centraal staat.

Ook worden aan de financiering stevige, ondernemersvriendelijke voorwaarden verbonden. Zo verwachten we dat kennisinstellingen de afspraken uit de Dealterms 2.0 nauwgezet toepassen en transparant zijn over de aandelenpercentages die zij bij individuele spin-offs hanteren. Daarnaast starten we een pilot met Express Terms, waarbij wordt uitgegaan van een laag, niet-verwaterbaar aandelenpercentage tot een vooraf vastgesteld maximum. Ook willen we samen met OCW stappen zetten op flankerend beleid, waaronder het erkennen en waarderen van ondernemerschap als een volwaardig carrièrepad.

Uiteindelijk is onze ambitie helder: binnen vijf jaar een verdubbeling van het aantal academische spin-offs dat minimaal € 1 miljoen aan privaat kapitaal weet aan te trekken**.** Door de trekkracht vanuit de markt te versterken en deze beter te verbinden met onze excellente kennisbasis, willen we ervoor zorgen dat meer wetenschappelijke kennis daadwerkelijk leidt tot nieuwe ondernemingen en economische groei.

Ik verwacht uw Kamer begin 2027 te kunnen informeren over de verdere uitwerking van de regeling.

26
Kan de minister toezeggen dat dat zij samen met de betrokken bewindspersonen in gesprek gaat en inzichtelijk maakt hoe departementen van hun eigen begrotingen bijdragen aan doorbraakprojecten binnen de taskforce en daarbij stuurt op het resultaat.

Antwoord
Het kabinet werkt binnen de Taskforce aan concrete initiatieven op de zes strategische markten uit het industriebeleid. Zoals Rapport Wennink laat zien lopen veel projecten in Nederland niet alleen vast op financiering maar ook op tal van andere (fysieke) randvoorwaarden, zoals regelgeving, vergunningen, ruimte, stikstof, netcongestie en talent. Daarmee is de opgave om doorbraken te realiseren bij projecten niet alleen een

financieel vraagstuk, maar een complexe opgave waarin verschillende departementen vanuit verschillende perspectieven bijdragen om de benodigde voorwaarden op orde te brengen. Vanuit mijn rol als coördinerend minister voer ik de regie en zet ik mij in om concrete initiatieven met andere bewindspersonen mogelijk te maken. Zo kon ASML recent letterlijk de eerste paal voor hun nieuwe campus de grond in slaan. Slechts 28 maanden na ondertekening van het Beethovenconvenant. Vanwege de positieve ervaringen met deze aanpak hebben Rijk en regio besloten om ook voor Katwijk een Beethoven-geïnspireerde governance toe te passen, vanwege strategische regionale en nationale belangen rond de uitbreiding van Leiden Bioscience Park (18 juni 2026; 32 637 nr. 761.). Bij de realisatie van een doorbraak zal uw Kamer worden geïnformeerd over de financiële aspecten zoals bij de Kamerbrief over de 'Appreciatie op het Groeiplan MedTech' (6 juli 2026; 32 805 nr. 190).

27
Op welke manier heeft u uitvoering gegeven aan de aangenomen motie Martens-America c.s., 2) die kortgezegd neerkomt op het gebruiken van Project Beethoven als blauwdruk voor publiek-private samenwerking op andere belangrijke economische ecosystemen?

Antwoord
Kern van Beethoven is een gebiedsgerichte, multidisciplinaire interbestuurlijke samenwerking: ten aanzien van een strategische sector zitten alle relevante overheden en eventueel private partijen aan tafel om gezamenlijk voortgang te waarborgen, tijdig knelpunten te identificeren en te adresseren voordat deze tot vertraging op het kritieke pad leiden.

Deze aanpak kan echt tot versnelling leiden. Daarom hebben Rijk en regio vanwege strategische regionale en nationale (economische) belangen met elkaar afgesproken om voor de gemeente Katwijk een op 'Beethoven' geïnspireerde governance toe te passen. Ook hebben we zo'n aanpak afgesproken met de provincie Flevoland en de gemeente Almere inzake de ontwikkeling van een high tech ecosysteem rondom ASM aldaar.

Ik ben van plan om deze inzichten ook te benutten in toekomstige trajecten rondom regionale ecosystemen, waarover ik de Tweede Kamer in het voorjaar 2027 zal informeren.

28
Kan de minister toelichten hoe het met de uitwerking van de motie Dassen/Martens-America staat inzake de uitwerking van een fiscale stimuleringsregeling voor durfkapitaal voor startups en scale-ups?

Antwoord
Het kabinet werkt op dit moment een fiscale regeling voor dit doeleinde uit. Dit wordt betrokken bij de uitwerking van de mogelijkheden voor een win-win-lening, zoals ook opgenomen in het coalitieakkoord. Bij deze uitwerking loopt ook een variant mee die gericht is op durfkapitaal voor startups en scale-ups betrokken conform de motie Dassen/Martens-America. Het kabinet werkt toe naar besluitvorming over de win-win regeling in het voorjaar van 2027. Dit is ook de snelste mogelijkheid. Bij deze uitwerking

wordt ook de motie-Bontenbal (22 april 2026; 36933-31) betrokken die mogelijk dekking hiervoor biedt.

29
Rol van borg en garantstelling is heel belangrijk voor bedrijven als het gaat over de bestaande financieringsinstrumenten. Hoe ziet de minister de plek van borg en garantstelling bij de nationale investeringsinstelling?

Antwoord
De integratie van financieringsregelingen, waaronder garantstellingen, zal worden onderzocht. Daarnaast zou de NII in de toekomst zelf ook garantieproducten mogelijk kunnen ontwikkelen, indien hiermee op een effectieve manier bedrijven kunnen worden ondersteund. Zie verder ook het antwoord op vraag 6.

30
De aangenomen motie van Eijk verzocht de regering een oplossing uit te werken voor de verzilveringsproblematiek voor start- en scale-ups in de WBSO bijvoorbeeld door het invoeren van de carry forward. Start- en scale-ups kunnen nu namelijk niet hun volledige WBSO-voordeel verzilveren omdat hun loonsom te laag is en om het voordeel helemaal te verrekenen. Kan het kabinet een reactie hierop geven? Hoe staat het hiermee en welke plannen liggen in het verschiet?

Antwoord
Een *carry forward* heb ik verkend naar aanleiding van de recente evaluatie van de WBSO. Zoals beschreven in de WBSO Prinsjesdagbrief, blijkt uit een impactscan van de Belastingdienst dat deze beleidsoptie slecht uitvoerbaar is en niet op korte termijn in te voeren. In de brief kondig ik dan ook aan dat ik deze beleidsoptie niet invoer en de focus leg op de twee speerpunten uit het coalitieakkoord - de WBSO verruimen voor AI-ontwikkeling en het verlagen van administratieve lasten.

31
Waarom wil de minister het geld niet inzetten voor de winkelgebieden en waarom voert ze niet gewoon mijn aangenomen motie uit? En waarom duurt de afbouw van 135 fte door KVK vier jaar? Het bedrijfsleven doet dit in een jaar en bij complexe situaties misschien twee jaar.

Antwoorden
Het kabinet hecht sterk aan versterking van het mkb en productiviteitsgroei. Uw Kamer vraagt in meerdere moties ook aandacht voor het toepassen van innovaties in het brede mkb. Onderzoek wijst stelselmatig uit dat het brede mkb het tempo van innovatie niet kan bijbenen. Terwijl een toekomstbestendig mkb cruciaal is voor de productiviteit en het verdienvermogen van Nederland.

De motie van lid Kisteman c.s. vraagt de innovatie-en regiostimuleringstaak te schrappen. In de brief over de herijking van de innovatie- en regiostimuleringstaak (13 oktober 2026; 32637 nr. 779) stel ik voor om de huidige ondoelmatige activiteiten van de KVK voor de innovatie- en regiostimuleringstaak te herijken naar doelmatige activiteiten. Conform de Actieagenda mkb-dienstverlening wordt beoogd dat de regio de ingang

vormt voor dienstverlening aan het brede midden- en kleinbedrijf (mkb), om deze toekomstbestendiger te maken. In deze nieuwe opzet zal de Kamer van Koophandel (KVK) niet langer zelf actief dienstverlening inzetten die gericht is op de toepassing van innovatie. Wel krijgt de KVK een meer beperkte ondersteunende taak vanuit haar landelijke positie. De herziening van de activiteiten van de KVK vindt plaats binnen de huidige wettelijke kaders en kan daarom in begin 2027 van start gaan. Deze nieuwe aanpak wordt breed gedragen door relevante partners op zowel rijks- als regionaal niveau, alsmede door het bedrijfsleven.

De reden dat een bedrijf soms sneller kan schakelen dan een ZBO als de KVK is vanwege publieke verantwoording, cao-Rijk afspraken (zoals Van Werk naar Werk en verplichte adviestrajecten, met de Ondernemingsraad en bonden). Dat geldt niet alleen voor KVK, maar voor de gehele overheid. De optelsom van alle te zetten stappen is dat de totale doorlooptijd vanaf besluit tot afronding vier jaar bedraagt voor een reguliere medewerker en meer dan vier jaar voor een moeilijk plaatsbare medewerker.

Zoals ik uw Kamer in de brief over de herijking van de innovatie- en regiostimuleringstaak op 13 oktober jl. heb geïnformeerd, wordt in het voorjaar bezien hoe een eventuele verdere invulling van de Impulsaanpak Winkelgebieden eruit gaat zien.

32
Is deze minister bereid ook te sturen op regeldrukkosten? En hoe staat het ervoor met de lijst van 97 regels die mijn fractie tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen heeft gepresenteerd?

Antwoord
Ja, want het kabinet wil een neerwaartse curve gaan zien van de totale regeldrukkosten. Het kabinet wil dit doen door te sturen op een gezamenlijke netto-reductiedoelstelling, namelijk dat, naast merkbare impact, de regeldrukkosten van *nationale* wet- en regelgeving Rijksbreed omlaaggaan. Dat is één van de speerpunten van dit kabinet. Dit houdt in dat stijgingen van regeldrukkosten uit nieuwe wet- en regelgeving gecompenseerd worden door verlagingen die voortvloeien uit het schrappen en vereenvoudigen van regels. Het gaat hierbij alleen om *nationale* wet- en regelgeving, omdat het kabinet daarop kan sturen. Dat kan het kabinet niet eenzijdig op de regeldrukkosteneffecten die afkomstig zijn van EU-voorstellen.

De Tweede Kamer heeft een brief (26 oktober 2026; 2026Z22924) ontvangen van de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Slagvaardige Overheid over de ontwikkelingen richting een slagvaardige overheid. Daarin zal nader toegelicht worden hoe de monitoring voor deze aanpak wordt ingericht, waaronder ook de monitoring van de regeldrukkostenontwikkeling richting een netto reductie. Hier kan dan nader bij worden stilgestaan tijdens het commissiedebat Slagvaardige Overheid en Regeldruk op 1 december aanstaande.

De antwoorden op de Kamervragen over de 97 regels worden op korte termijn verzonden naar de Tweede Kamer.

33
Welke resultaten zijn er geboekt om de regeldruk bij lagere overheden terug te dringen?

Antwoord
De VNG heeft in 2026 zijn toolkit regeldruk aangepast, waardoor elke gemeente zelf actief aan de slag kan met regeldrukreductie. In veel coalitieakkoorden van gemeenten zijn plannen voor de aanpak van regeldruk opgenomen. Daarnaast zijn we bij de uitvoering van slagvaardige overheid breder in gesprek over vereenvoudiging en hoe medeoverheden bij deze aanpak aansluiten. Een voorbeeld is het programma 'Snappen of Schrappen' van de gemeente Eindhoven. Door dit programma zijn tien regels aangepast of geschrapt, en is de dienstverlening voor twee regels aangepast.

34
Kan een tijdelijke uitzondering voor het schenken van alcohol niet gaan gelden voor de duur van een evenement in plaats van de twaalf dagen die daar nu voor staan? Kan er niet een vrijstelling komen voor kleinschalige, niet-commerciële schenkactiviteiten door detailhandelaren tijdens de decembermaand?

Antwoord
De tijdelijk ontheffing voor het schenken van alcohol hoort bij de evenementenvergunning voor een schaatsbaan die onder andere glühwein schenkt. Deze ontheffing komt voort uit de alcoholwet. Het verantwoordelijke ministerie hiervoor is Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Een antwoord hierop wordt opgenomen in de antwoorden op de Kamervragen over de 97 regels, die op korte termijn naar de Kamer verzonden worden.

De vraag over schenkactiviteiten door detailhandelaren vraagt om het verlenen van een algemene vrijstelling, hiervoor is een wettelijke grondslag nodig. Het creëren van deze wettelijke basis valt onder de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Antwoorden op de vragen gesteld door de JA21-fractie

35
Wanneer neemt dit kabinet integraal de verantwoordelijkheid wanneer het gaat om portefeuille overschrijdende zaken als netcongestie, energieprijzen, vergunningverlening en regeldruk?

Antwoord
Het kabinet is zich er terdege van bewust dat veel van de uitdagingen waar Nederland voor staat niet simpelweg onder de verantwoordelijkheid van één bewindspersoon vallen. Samenwerking is van cruciaal belang om doorbraken te realiseren. Die verantwoordelijkheid hebben we, en die nemen we door onszelf goed te organiseren. Dit kabinet doet dat onder andere via de Taskforces, waar departement-overschrijdende zaken van cruciaal belang voor het Nederlandse investeringsklimaat worden versneld.

We blijven de samenwerking op de grote thema's voor Nederland versterken - tussen de departementen, en tussen het kabinet en uw Kamer.

36
VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen op de opeenstapeling van taskforces, raden, NADI, nationale investeringsinstelling. Hoe zorgt de minister dat een ondernemer weet waar hij terechtkan en dat deze organisaties elkaar versterken?

Antwoord
VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen in hun position paper op de verschillende gremia en organisaties die het landschap voor innovatie- en industriebeleid nu behelzen. Deze rijkdom aan initiatieven is deels het gevolg van de hoge prioriteit die het kabinet geeft aan de toekomstige welvaart van Nederland en deels van de transitie waarin het systeem voor innovatie- en industriebeleid zit. We werken toe naar een systeem waarin instrumenten en gremia op elkaar aansluiten binnen het innovatie- en financieringslandschap en in samenhang het meest effectief zijn (Septemberbrief 15 september 2026; Kamerstuk 36 630, nr. 27). De Ministeriële Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat is de plek waar het kabinet de regie voert op deze initiatieven en gremia. Tijdens het debat over Rapport Wennink heb ik uw kamer in het eerste kwartaal van 2027 een brief over het industriebeleid toegezegd. In deze brief zal ik een overzicht bieden hoe deze gremia en instrumenten samenhangen binnen het werkveld van deze Taskforce.

37
Wil de minister zorgen dat de toets de cumulatieve gevolgen van de belastingverhogingen en verdere regelgeving op het veranderende winkelgedrag meeneemt?

Antwoord
In algemene zin hecht het kabinet veel waarde aan grensregio's en aan de ontwikkeling van deze regio's. Mede daarom houdt het kabinet de effecten van beleid op grensregio's scherp in de gaten met de verplichte grenseffectentoets.

In de afgelopen jaren heeft het kabinet verschillende onderzoeken gedaan naar de grenseffecten, zoals een impactanalyse naar een btw-verhoging op logies, alcoholaccijnzen en accijnsverlaging op brandstoffen.

De grenseffectentoets is bedoeld om de gevolgen van nieuw beleid voor de grensregio's met Duitsland en België in kaart brengen. In de bestaande verplichte toets is er ruimte om stapeling van maatregelen mee te nemen, aan de hand van verschillende vragen over grensoverschrijdende regionale concurrentiekracht. Dit biedt ruimte om te toetsen op veranderend consumentengedrag en de gevolgen voor winkels, horeca, tankstations en andere voorzieningen.

De toets is verplicht voor alle departementen en het is de bedoeling dat de juiste vragen worden gesteld en de stapeling van maatregelen mee wordt genomen. De praktijk is weerbarstiger, en het is complex om de stapeling van maatregelen bij nieuw beleid af te

wegen, ook omdat het voor de ene ondernemer goed uit kan pakken en voor de andere ondernemer slecht.

Mede daarom heeft het kabinet in de brief van de staatssecretaris van Financiën (13 oktober 2026; 37022 nr. 25) ook aangekondigd een integraal onderzoek te doen naar de grenseffecten. Hierin komt o.a. een overzicht van prijsverschillen en belastingverschillen van een aantal producten terug en de grenseffecten als gevolg van beleidsmaatregelen zoals de verhoging en verlagingen van de brandstofaccijns, tabaksaccijns en alcoholaccijns. Naast dit bredere onderzoek zal het kabinet de grenseffecten van nieuwe fiscale maatregelen gericht monitoren. Monitoren houdt in dat we onderzoek doen naar de gevolgen van belastingwijzigingen. Dat kan beleidsmatig relevante informatie opleveren die bruikbaar is voor toekomstig beleid. Belastingtarieven zijn een nationale bevoegdheid en het kabinet weegt de tarieven elk jaar nationaal af.

38
Wil de minister met het departement van Financiën voorstellen uitwerken om de belasting verschillen met onze buurlanden te verkleinen? Is er die intentie? Onderschrijft de minister dat belastingverhogingen het probleem alleen maar erger maken?

Antwoord
Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 37 wordt er eerst integraal onderzoek gedaan. Dat kan beleidsmatig relevante informatie opleveren die bruikbaar is voor toekomstig beleid.

Antwoorden op de vragen gesteld door de CDA-fractie

39
Wanneer komt de minister met een concrete en meetbare aanpak om de arbeidsproductiviteit van het brede mkb te verhogen?

Antwoord
Het mkb is een zeer belangrijk onderdeel van onze werkgelegenheid en is de motor van onze economie. Het is daarom zorgelijk dat de ontwikkeling van de productiviteit bij mkb bedrijven achterblijft bij die in het grootbedrijf. Laat ik vooropstellen dat het mkb een zeer uiteenlopende groep is: van het langlopend familiebedrijf tot de innovatieve start-up. Met de jaarlijkse productiviteitsagenda zet het kabinet met een breed pakket aan maatregelen in op het verhogen van onze arbeidsproductiviteit over de gehele economie, zodat alle typen bedrijven hiervan kunnen profiteren.

In de eerste twee Productiviteitsagenda's zijn bijvoorbeeld maatregelen opgenomen die zijn gericht op scholing en levenlang ontwikkelen, een goed functionerende arbeidsmarkt, inzet op digitalisering en innovatie, toegang tot passende financiering en het verminderen van regeldruk. Deze maatregelen dragen bij aan de productiviteit van mkb én grootbedrijf. Daarnaast zijn in de productiviteitsagenda ook maatregelen opgenomen die specifiek gericht zijn op uitdagingen voor het mkb, zoals ook met gericht beleid in bijvoorbeeld met Europese Digitale Innovatie Hubs die ondersteuning bieden voor het versnellen van digitalisering bij mkb-bedrijven.

In de derde Productiviteitsagenda, die ik volgend jaar zal publiceren, zal ik productiviteit in het mkb wederom betrekken. Verder is in de taakopdracht van de Productiviteitsraad opgenomen dat de Raad in haar adviezen aandacht zal besteden aan het mkb, omdat uitdagingen op het gebied van productiviteitsontwikkeling anders kunnen zijn voor het mkb dan die voor grootbedrijven.

Tenslotte beoogt de Actieagenda mkb-dienstverlening de dienstverlening aan het brede mkb te versterken en beter af te stemmen op hun behoeften. Daarbij ligt de focus op het ondersteunen van het brede mkb bij opgaven als verduurzaming, digitalisering en circulariteit, waardoor de arbeidsproductiviteit wordt verhoogd door de toepassing van innovatie.

40
Mkb-ers lopen bij AI-toepassingen tegen praktische drempels aan. Gaat de minister initiatieven zoals die van KickstartAI en MKB Nederland opschalen om het hele mkb te helpen drempels te overwinnen?

Antwoord
Ik vind het van belang dat de adoptie van AI wordt bevorderd. AI biedt voor vele mkb-bedrijven veel mogelijkheden om slimmer, efficiënter en effectiever te werken. Daarnaast is de adoptie van AI ook van maatschappelijk belang. AI biedt kansen om de arbeidsproductiviteit te verhogen, juist in het licht van de aanhoudende arbeidsmarktkrapte en vergrijzing.

Er zijn inderdaad drempels voor het mkb om met digitalisering aan de slag te gaan. Vandaar dat het kabinet op verschillende manieren AI-adoptie door het mkb stimuleert. Zo ondersteunt het kabinet met de Europese Digitale Innovatie Hubs en de AI-hubs mkb-ondernemers om AI toe te passen. Daarnaast kan het mkb gebruik maken van het AI-luik binnen de MIT-regeling voor de R&D samenwerkingsprojecten voor de inzet van AI-technologieën. Verder voeren we gesprekken met onder meer Kickstart AI en VNO-NCW/MKB-NL over het verder stimuleren van de toepassing van AI.

41
Hoe zorgt de minister dat de € 30 miljoen uit de EZ-begroting voor spin-off creatie daadwerkelijk wordt ingezet om innovatieve universitaire startups te laten doorgroeien. Zorgt de minister voor goede voorwaarden en evenwichtige dealterms, zodat kennis ook echt uitgroeit tot ondernemerschap en economische waarde? En welke meetbare doelen zijn onderdeel van de regeling?

Antwoord
Voor de beantwoording op deze vraag verwijs ik u naar vraag 25.

42
Kan de minister toezeggen dat zij met de betrokken bewindspersonen in gesprek gaat en inzichtelijk maakt hoe departementen vanuit hun eigen begrotingen bijdragen aan de doorbraakprojecten van de Taskforce?

Antwoord
Voor de beantwoording op deze vraag verwijs ik u naar vraag 26.

43
Wil de minister onderzoeken hoe een index voor het Wennink-rapport kan worden gekoppeld aan de voortgangsrapportage van de Taskforce en de Kamer hierover informeren?

Antwoord
Het Rapport Wennink geeft belangrijke aanbevelingen voor het verbeteren van de toekomstige welvaart. Het rapport is een belangrijk advies en een inspiratie geweest voor het kabinet, maar het is geen beleidsdocument van het kabinet. Het advies biedt belangrijke bouwstenen voor de Taskforce voor Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat (TTWV) om mee aan de slag te gaan. In de voortgangsrapportages van de Taskforce wil ik daarom vooral monitoren op de voortgang van de verschillende opdrachten van de Taskforce, zoals de programma's en interventies uit het industriebeleid. Daarbij kan ik inspiratie halen uit het stoplichtmodel waarop deze index over het Draghi rapport is vormgegeven.

44
Is de minister bereid om voor de begroting '28 een rijksbrede strategie te ontwikkelen voor deelname aan toekomstige Europese investeringsprogramma's en IPCEI's waarin duidelijk wordt welke strategische prioriteiten Nederland wil neerzetten en hoe de benodigde nationale cofinanciering tijdelijk kan worden gemobiliseerd?

Antwoord
We hebben reeds een rijksbrede strategie hebben om te bepalen op welke strategische prioriteiten Nederland inzet. Het Industriebeleid met Focus en het Missiegedreven Innovatiebeleid geven richting aan het instrumentarium, ook van andere departementen. Deze strategische inzet draagt het kabinet ook uit in Europa om daarmee richting te geven aan toekomstige Europese investeringsprogramma's en IPCEI's.

Hoewel IPCEI een kans bieden om te investeren in de markten van het Industriebeleid met Focus, is er echter geen structurele voorziening ingericht. Middelen om deel te nemen aan IPCEI's moeten incidenteel op de begroting van het verantwoordelijke ministerie worden gevonden.

Wel is er nationale cofinanciering voor EU-innovatieprogramma's. Deze zijn belangrijk voor Nederland, want ze bieden niet alleen toegang tot Europese schaalvoordelen en expertise, maar bieden ook een manier om onze inzet te vermeerderen met Europese middelen. Daartoe zet ik samen met de minister van OCW in op extra middelen voor cofinanciering voor deelname aan EU-partnerschappen. De bedragen hiervoor zijn recent met uw Kamer gedeeld in de brief over de voortgang op het 3%-R&D-actieplan (9 oktober 2026; 2026Z21832).

45

Hoe kijkt de minister aan tegen een regeldrukaanpak waarbij elke nieuwe regel zou moeten worden gecompenseerd door het schrappen van een bestaande regel?

Antwoord
Ik ben het ermee eens dat er een neerwaartse curve op regeldruk moet komen. Hoewel ik sympathie heb voor de bedoeling achter een dergelijke 'one-in-one-out' systematiek, ben ik geen voorstander van een systematiek waarbij elke nieuwe regel wordt gecompenseerd door het schrappen van een bestaande regel. Dit biedt weinig flexibiliteit. Bovendien kan het schrappen van een regel in het ene geval voor weinig verlaging van de regeldrukkosten zorgen en in het andere geval tot veel verlaging. Hier willen we rekening mee kunnen houden. Daarom wil dit kabinet sturen op een netto doelstelling op regeldrukkostenniveau van nationale wet- en regelgeving met de Aanpak Regeldruk.

46
Voor de opgave die we hebben voor het verdienvermogen van Nederland, moeten we niet alleen maar gaan kijken naar de EZ-begroting, maar gezamenlijk met andere ministeries die ook lid zijn van de taskforce kijken hoe we dat maximaal met elkaar organiseren?

Antwoord
Voor de beantwoording op deze vraag verwijs ik u naar vraag 26.

47
Hoe staat het met de voortgang van de wijziging van de definitie Onderneming in Moeilijkheden?

Antwoord
Tijdens de recente Raad van Concurrentievermogen op 24 september jl. (12 oktober 2026; 2026Z22002), heb ik wederom samen met een groot aantal lidstaten aandacht gevraagd voor deze problematiek. Eurocommissaris Ribera (mededinging) heeft aangegeven de zorgen van de lidstaten te erkennen en gaf aan te willen zorgen voor een oplossing.

Dit wil de Europese Commissie doen door middel van twee parallelle trajecten: 1) quasi-eigen vermogen mee te nemen onder het eigen vermogen 2) verruiming en verbreding van de uitzonderingspositie voor kleinere innovatieve ondernemingen voor steunmogelijkheden. Hiermee denkt de Commissie voldoende tegemoet te komen aan de oproep van de lidstaten.
Deze oplossingsroutes zijn in lijn met de Nederlandse inzet. Ik ben blij met deze reactie van de Europese Commissie, en zal mij blijven inzetten dat de aanpassingen zo veel mogelijk innovatieve start- en scale-ups zullen helpen.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SGP-fractie

48

In de begroting wordt 100 miljoen geïnvesteerd in die regionale innovatie clusters en de SGP wil dat dit geld niet uitsluitend terechtkomt bij bestaande universitaire campussen maar juist ook bij de groei campus en innovatie clusters in opbouw die we hiermee een stap verder helpen. Is de minister bereid dit toe te zeggen?

Antwoord
Voor het stimuleren van regionale innovatieclusters zijn in de begroting vanaf 2029 structurele middelen beschikbaar, namelijk 25 miljoen.

Ik heb vorige maand in een bestuurlijk overleg met provincies afgesproken om gezamenlijk op te trekken over de bestedingsinzet van deze middelen. Regionale innovatieclusters zijn namelijk een belangrijke pijler in het economisch beleid van provincies.
In het overleg is ook de afspraak gemaakt dat elke regio in aanmerking kan komen voor ondersteuning vanuit deze middelen, elke regio heeft immers unieke innovatieve zwaartepunten, clusters of campussen. Ik ben van plan om in een gespreksronde in de komende maanden met de provincies te komen tot een gezamenlijk beeld over de regionale innovatieclusters waar de stimuleringsinzet nadrukkelijk impact kan hebben op de ontwikkeling van het cluster. Dat kunnen ook clusters of campussen in opbouw zijn. Ik zal de Tweede Kamer begin 2027 hierover informeren.

49
Verduurzaming en verdienvermogen moeten hand in hand gaan. Deelt de minister deze realistische kijk, en hoe geeft zij daaraan concreet invulling?

Antwoord
Ik ben het ermee eens dat dit hand in hand moet gaan en moet bijdragen aan de weerbaarheid van Nederland en Europa. We zien echter ook dat de concurrentiepositie van de industrie onder druk staat door hoge energieprijzen, oneerlijke concurrentie van buiten de EU en onzekerheid over energie-infrastructuur. Daarom zet het kabinet in op een gelijk Europees speelveld om in een competitieve en internationale omgeving te kunnen concurreren. Daarvoor wordt bijvoorbeeld de CO_2-heffing afgeschaft en is er tot € 1 miljard per jaar beschikbaar gesteld om elektriciteitskosten te verlagen. Ook werken we aan het oplossen van knelpunten en het versterken van randvoorwaarden zoals de aanleg van energie infrastructuur om netcongestie aan te pakken. Daarnaast scheppen we de juiste voorwaarden voor duurzame keten waarbij vraagcreatie een belangrijke rol kan spelen. Tot slot investeren we in de innovaties en opschaling die nodig zijn voor de transitie. Zo investeert het kabinet via de DEI+, VEKI en NIKI regelingen in innovatie en first-of-a-kind (FOAK) projecten op het gebied van elektrificatie, energiebesparing en duurzame, circulaire chemie in Nederland.

50
Wordt de landentoets voortvarend opgepakt en wanneer horen we hier meer over?

Antwoord
De minister van Klimaat en Groene Groei (KGG) heeft deze maand de Kamerbrief Integrale Aanpak Industrie verstuurd (16 oktober 2026; 2026Z22600). In deze brief is de invulling van het coalitieakkoord naar de effecten op het gelijk speelveld opgenomen.

Daarnaast kan ik u melden dat in het voorjaar van 2025 de Bedrijfseffectentoets is aangepast op het punt van de landenvergelijking. In de toets is (in onderdeel C: Ondernemingsklimaat, vraag 4 lid b) de volgende vraag opgenomen: *"Geef bij het afwijken van lastenluwe implementatie – indien bekend - aan of in andere lidstaten is gekozen voor een lastenluwere oplossing en waarom deze oplossing niet in de Nederlandse situatie toepasbaar is."* De bedrijfseffectentoets is in het voorjaar van 2025 op dit punt aangepast.

51
Het bericht van Nyrstar om de activiteiten in Budel tegen het licht te houden, moeten alle alarmbellen doen afgaan. Grijpt de minister meteen de telefoon bij dergelijke aankondigingen? En wat heeft zij bedrijven als Nyrstar te bieden?

Antwoord
Het kabinet deelt de zorgen over de berichten rondom Nyrstar. Mijn ministerie heeft nauwe banden met Nyrstar en we blijven op verschillende niveaus in gesprek met het bedrijf. Het is zorgwekkend dat een bedrijf dat duurzaam produceert, dankzij verregaande elektrificatie, in financiële problemen komt door de hoge elektriciteitskosten hier in Nederland. Dit onderstreept hoe belangrijk het is om de elektriciteitskosten van de energie-intensieve industrie te verlagen en om de middelen die hier in het coalitieakkoord voor zijn gereserveerd doelmatig te besteden. In totaal lopen deze middelen op tot € 1 miljard per jaar. Ongeveer de helft van deze middelen zijn gereserveerd voor het verlengen en verbreden van de Indirecte Kostencompensatie (IKC) EU ETS. De rest van de middelen staan gereserveerd vanaf het jaar 2028 en lopen op tot €495 mln. per jaar tot en met 2035. Aanvullend is in de recente Kamerbrief 'Elektriciteitskosten industrie' aangekondigd dat in 2027 aanvullend €150 mln. beschikbaar komt om de elektriciteitskosten te verlagen. Hiervoor werkt het kabinet een nieuwe steunmaatregel uit binnen het Europese CISAF-steunkader. Voor de besteding van de overige middelen vanaf 2028 is besluitvorming voorzien in het voorjaar van 2027. Het is belangrijk dat deze middelen gericht bij de beoogde doelgroep terecht komen. Hiertoe werken we op dit moment verschillende bestedingsopties uit.

52
Omarmt het kabinet de aanpak van een nettoreductiedoelstelling voor regeldrukkosten?

Antwoord
Ja, want het kabinet is het eens met de bedoeling van deze doelstelling, namelijk dat we een neerwaartse curve gaan zien van de totale regeldrukkosten. Het kabinet wil dit doen door te sturen op een gezamenlijke netto-reductiedoelstelling, namelijk dat, naast merkbare impact, de regeldrukkosten van *nationale* wet- en regelgeving Rijksbreed omlaaggaan. Dat is één van de speerpunten van dit kabinet. Dit houdt in dat stijgingen van regeldrukkosten uit nieuwe wet- en regelgeving gecompenseerd worden door verlagingen die voortvloeien uit het schrappen en vereenvoudigen van regels. Het gaat hierbij alleen om *nationale* wet- en regelgeving, omdat het kabinet daarop kan sturen. Dat kan het kabinet niet eenzijdig op de regeldrukkosteneffecten die afkomstig zijn van EU-voorstellen.

De Tweede Kamer heeft een brief ontvangen van de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Slagvaardige Overheid over de ontwikkelingen richting een slagvaardige overheid (26 oktober 2026; 2026Z22924). Daarin is nader toegelicht hoe de monitoring voor deze aanpak wordt ingericht, waaronder ook de monitoring van de regeldrukkostenontwikkeling richting een netto reductie. Hier kan dan nader bij worden stilgestaan tijdens het commissiedebat Slagvaardige overheid en regeldruk van 1 december.

53
Is de minister daarom bereid om nog voor het zomerreces met concrete maatregelen te komen voor een goed Nederlands 'opvolgingsklimaat'? Bijvoorbeeld als een opvolger niet gevonden wordt binnen de familie, maar bijvoorbeeld een werknemer het bedrijf kan opvolgen?

Antwoord
Ik herken het grote belang van het familiebedrijven voor Nederland. Ze zorgen voor een belangrijk deel van de werkgelegenheid in Nederland, maar zorgen ook voor stabiliteit en dragen ook maatschappelijk veel bij. Een goede en tijdige bedrijfsopvolging is daarom van belang voor de continuïteit van deze bedrijven. Tegelijkertijd weet ik dat het vinden van een geschikte opvolger en het goed regelen van de overdracht voor ondernemers een ingewikkeld vraagstuk kan zijn.

Nieuwe maatregelen voor een beter opvolgingsklimaat acht ik op dit moment niet noodzakelijk. Ondernemers in familiebedrijven kunnen bij bijvoorbeeld accountants en hogescholen terecht voor vragen over bedrijfsopvolging. Ook het netwerk voor familiebedrijven FBNed organiseert bijeenkomsten om familiebedrijven zich ervan bewust te maken tijdig over opvolging na te denken én helpt familiebedrijven, en biedt ook advies. Het nadenken over tijdige opvolging is ook een verantwoordelijkheid van ondernemers in familiebedrijven zelf: zij weten het best wie hen kan opvolgen en op welke termijn ze dat willen en kunnen doen, en op wélke manier ze die opvolging het best kunnen regelen.

Het kabinet ondersteunt bedrijfsoverdracht daarnaast via de fiscaliteit. Een belangrijk instrument daarvoor is de Bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de schenk- en erfbelasting. De BOR voorkomt in veel gevallen dat fiscaliteit een groot knelpunt is bij bedrijfsoverdracht. De BOR is zowel te gebruiken voor overdracht binnen familieleden, maar onder voorwaarden ook bij overdracht aan een werknemer.

Tegelijkertijd vind ik het belangrijk om goed zicht te houden op waar ondernemers bij bedrijfsopvolging tegenaan lopen. Daarom zal ik samen met de bovengenoemde en andere betrokken partijen bezien waar ondernemers in de praktijk nog tegenaan lopen en of er eventueel nog meer nodig is om ondernemers beter bewust te maken van een tijdige voorbereiding op opvolging. Ik zal uw Kamer hierover in het voorjaar van 2027 informeren tezamen met onderzoek naar bedrijfsopvolging dat het CBS in opdracht van mij en in samenspraak met FBNed uitvoert.

54

Nederland is geen wegwerp economie. Is het een idee om te werken aan een Europees levensduur label voor producten, zoals België een levensduurindex heeft?

Antwoord
Er is sinds 27 september een geharmoniseerd EU-label voor wettelijke garantie en commerciële garantie verplicht. Dit komt voort uit de nieuwe Europese richtlijn Betere Duurzaamheidsinformatie voor Consumenten. Het heeft tot doel het beter inzichtelijk maken voor consumenten hoe lang een product meegaat. Dit doel is hetzelfde als voor een eventuele levensduurlabel. Ik wil eerst de effecten van deze nieuwe wetgeving in de praktijk afwachten, voordat ik eventueel in Brussel voor een aanpassing of aanvulling ga pleiten.

Antwoorden op de vragen gesteld door de CU-fractie

55
Is de minister bereid samen met haar juristen te kijken naar ruimte in de interpretatie van de Europese staatssteunregels, met het doel innovatie en publiek-private samenwerking verder aan te jagen? Denk daarbij aan een ruimere toepassing van de toets "onderneming in moeilijkheden", zodat jonge innovatieve bedrijven met aanloopverliezen niet buiten de boot vallen, en aan het (waar dat doelmatig is) benutten van de maximale steunpercentages die Europa toestaat, en het combineren van regelingen.

Antwoord
Ja, ik ben bereid om te kijken naar ruimte in de interpretatie van de Europese staatsteunregels. Dit is ook conform motie Bühler en van der Lee (22 april 2026; 24036 nr. 442). Ik herken uiteraard de problematiek van Onderneming in Moeilijkheden, waar ik me ook al geruime tijd voor inzet op EU-niveau met positief resultaat. Het kabinet heeft tot nu toe geen concrete signalen ontvangen dat Nederland een strengere interpretatie van de staatssteunregels heeft dan andere lidstaten. Het tegenovergestelde blijkt juist uit de grote groep lidstaten die de Nederlandse inzet rondom wijziging van de definitie Onderneming in Moeilijkheden steunde tijdens de recente Raad van Concurrentievermogen op 24 september jl. (12 oktober 2026, 2026Z22002).Bij het vormgeven van subsidieregelingen en het bepalen van steunpercentages kijk ik naar wat effectief en noodzakelijk is om innovatie bij bedrijven te stimuleren.

56
Is de minister bereid om samen met de gemeente Den Haag een investeringsagenda uit te werken?

Antwoord
De gemeente Den Haag heeft een economische visie 2030 opgesteld. Het hoofddoel is brede economische bloei via vier strategische sporen: de stad aantrekkelijker maken, de economische structuur veerkrachtiger maken, ondernemers groeikansen bieden en voldoende huisvesting creëren in aantrekkelijke werkmilieus. De economische visie is gemaakt in samenwerking met de stad, regio, bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, kennisinstituten, brancheorganisaties en andere partners.

EZK is regelmatig betrokken bij ontwikkeling van regionale of grootstedelijke agenda's, waar de desbetreffende regio of stad zelf eigenaar is. Een bijdrage van EZK daaraan is op basis van ondersteuning vanuit bestaande investeringsprogramma's en innovatiesubsidies. Deze situatie geldt ook voor Den Haag en is ook mijn inzet voor EZK-betrokkenheid bij investeringsagenda's van andere regio's en steden.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SP-fractie

57
Vorig jaar werd ons voorstel aangenomen om met een nieuwe kampeerwet te komen om recreanten natuur en omgeving beter te beschermen. Net voor de zomer wees het kabinet dat af. Waarom? Weet u zeker dat het slim is om de Blackstones en de KKS van deze wereld onze campings te laten overnemen?

Antwoord
Ik begrijp de zorgen van recreanten die hun vaste plek dreigen te verliezen. Voor sommigen is dat een plek waar zij al tientallen jaren komen en die voelt als een tweede thuis. Die zorgen heb ik serieus meegewogen. Tegelijkertijd hebben ook ondernemers vaak jarenlang met hart en ziel aan hun bedrijf gewerkt. Zij moeten ruimte houden om te investeren en hun bedrijf toekomstbestendig te houden.
Zoals ik in de Toerismebrief van 30 juni heb toegelicht, kies ik niet voor meer regulering via een nieuwe Kampeerwet, omdat bestaande instrumenten en aangescherpte branchevoorwaarden al bescherming bieden aan recreanten, natuur en omgeving (30 juni 2026;26 419 nr. 121). Gemeenten beschikken al over instrumenten om te sturen op herstructureringen en de gevolgen voor natuur en omgeving te beoordelen. Daarnaast zijn de branchevoorwaarden voor recreanten aangescherpt, met onder meer langere opzegtermijnen en hogere verplaatsingsvergoedingen.

Ik herken het beeld van een breed verschralend recreatieaanbod niet. Zoals ik in de Toerismebrief van 30 juni heb aangegeven, voorzag het onderzoek uit 2022 een beperkte afname van het aantal jaarplaatsen: circa 4% tussen 2022 en 2027. De lijn in die brief is dat het aanbod daarmee op peil blijft (30 juni 2026;26 419 nr. 121). Dat neemt niet weg dat het verlies van een vaste plaats voor individuele recreanten ingrijpend kan zijn.

Ook het beeld dat overnames door grotere ondernemingen automatisch tot eenheidsworst leiden, deel ik niet. Zoals ik op 30 juni in antwoord op vragen van mevrouw Beckerman heb aangegeven, zijn daarvoor op landelijk niveau geen duidelijke aanwijzingen (30 juni 2026; 2026D33970). Overnames kunnen juist bijdragen aan professionalisering, modernisering en vernieuwing voor andere doelgroepen. De sector kent bovendien een divers aanbod, waarin grote vakantieparken, gespecialiseerde ketens, familiecampings en natuurcampings ieder hun eigen doelgroep bedienen.

58
Erkent het kabinet dat regels die een voorgaand kabinet voor datacenters heeft gesteld veel te makkelijk te omzeilen zijn? En wil het kabinet met een volledig moratorium

komen, alleen nog nieuwe publieke capaciteit, en bestaande capaciteit veel harder aanpakken?

Antwoord
Wij werken aan een meer geïntegreerde aanpak en een sterkere regierol voor de Rijksoverheid voor het ontwikkelen van datacentercapaciteit. Dat doen we in samenspraak met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de minister van Infrastructuur en Waterstaat, de minister van Klimaat en Groene Groei, de staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei, medeoverheden en de sector. In Q1 2027 ontvangt uw Kamer een brief over de wijze waarop het kabinet regie gaat voeren op de ontwikkeling van data- en rekencenters, mede naar aanleiding van diverse moties van de Tweede Kamer.

59
Wat gaat het kabinet doen voor uitzendkrachten zoals Marcin en Samira die voor niks naar hun werk komen en niet weten of ze uitbetaald krijgen?

Antwoord
Uitzendkrachten hebben recht op het loon dat hun toekomt. Het kabinet geeft flexwerkers meer zekerheid met de Wet meer zekerheid flexwerkers [28 mei 2025;36 746 nr. 2]. Vanaf 1 januari 2027 krijgen uitzendkrachten gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden. Vanaf 1 januari 2028 verdwijnt het nulurencontract. Werknemers krijgen dan een gegarandeerd minimumaantal uren en dus meer zekerheid over hun inkomen. Daarnaast moeten uitzendbureaus met de Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten vanaf 2027 beschikken over een toelating op de uitleenmarkt voordat zij uitzendkrachten mogen uitlenen. Ook mogen ondernemingen die werknemers inlenen alleen nog samenwerken met uitleners die zijn toegelaten tot de uitleenmarkt. Hiermee wordt voorkomen dat uitzendbureaus die de geldende wet- en regelgeving niet naleven actief blijven op de markt, en kunnen opdrachtgevers uitsluitend nog terecht bij bureaus die aan de gestelde eisen voldoen.

Antwoorden op de vragen gesteld door de BBB-fractie

60
Kan de minister aangeven met welke instrumenten uit deze begroting zij de doorgroei van micro- en naar kleinbedrijf en van klein- naar middenbedrijf wil vergroten, welke bijdrage zij daarvan verwacht en welke meetbare uitkomst we over enkele jaren kunnen zien dat dit beleid werkt?

Antwoord
De doorgroei van bedrijven is geen doel op zich. Groei in omvang is niet voor iedere ondernemer een doel en is ook niet automatisch een teken van hogere productiviteit. Waar het kabinet wél op stuurt is het ondersteunen en stimuleren van bedrijven die willen groeien en productiever willen zijn. Denk aan de vele bedrijven, waaronder zzp’ers, die willen doorgroeien maar misschien tegen belemmeringen aanlopen. Zo vergemakkelijk ik de toegang tot financiering door de BMKB en Qredits en de

FinancieringsGids, waardoor bedrijven gemakkelijker kunnen investeren. Daarnaast ondersteun ik met de WBSO de ontwikkeling van innovatie, waaronder in het mkb, en investeer ik samen met de EU en provincies in de EDIHs, die mkb-bedrijven ondersteunen bij digitalisering.
Ook ondersteunt de Kamer van Koophandel bedrijven, die willen doorgroeien, met advies over bijvoorbeeld de juiste rechtsvorm.

Vanuit de Actieagenda MKB-dienstverlening werk ik aan toegankelijke ondersteuning zodat ondernemers gemakkelijker hun weg vinden naar advies en regelingen. Met deze initiatieven stimuleer ik niet alleen de doorgroei, maar ook de productiviteitsgroei van bedrijven. Het uiteindelijke doel is niet grotere bedrijven op zichzelf, maar een productiever en concurrerender mkb.

61
Kan de minister toezeggen dat zij niet alleen rapporteert hoeveel regels zijn geschrapt, maar ook hoeveel regeldrukkosten en ondernemersuren daadwerkelijk zijn verdwenen? Wil zij daarbij specifiek inzichtelijk maken wat de gevolgen zijn voor microbedrijven en kleine familiebedrijven, die geen aparte juridische of complianceafdeling hebben?

Antwoord
Ja, het kabinet is van plan om de impact van de voorstellen, zowel voor voorgenomen als gerealiseerde maatregelen, te kwantificeren in regeldrukkosten en daarover te rapporteren. Daarmee wordt beter zichtbaar wat de aanpak in de praktijk oplevert voor ondernemers. De daadwerkelijke regeldrukkostenreductie zal volgens het Standaardkostenmodel (SKM) worden berekend. Deze meetmethodiek, die standaard al wordt toegepast bij alle nieuwe wet- en regelgeving, is uniform van opzet en daarom toepasbaar binnen de gehele overheid. Deze methodiek richt zich echter op het in kaart brengen van regeldrukkosten, niet op het aantal ondernemersuren als losstaand cijfer. Bij het berekenen van regeldrukkosten wordt altijd uitgegaan van de doelgroep die door een maatregel wordt geraakt. Daarbij wordt, waar relevant, onderscheid gemaakt naar bedrijfsgrootte, zodat ook inzicht kan worden gegeven in de gevolgen voor micro- en kleine bedrijven. Dit is met name van belang omdat deze bedrijven vaak minder capaciteit hebben om aan regelgeving te voldoen.

62
We kijken bij nieuwe belastingen nog te vaak naar iedere maatregel apart. Ondernemers merken echter niet een belastingverhoging, maar alles bij elkaar. Juist daar schiet de huidige grenseffectentoets tekort. Kan de minister toezeggen dat die toets wordt aangepast zodat voortaan ook wordt gekeken naar het totale effect van belastingen en accijns op ondernemers in de grensregio's? En kan de minister ook toezeggen dat daarbij wordt gekeken naar veranderend consumentengedrag en de gevolgen voor winkels horeca, tankstations en andere voorzieningen?

Antwoord
Voor de beantwoording op deze vraag verwijs ik u naar vraag 37 en vraag 38.

63

Kan de minister toezeggen dat zij met een concrete aanpak voor bedrijfsopvolging komt, met als doel dat meer familiebedrijven tijdig een opvolgingsplan hebben en uitvoeren, met aandacht voor het behoud van kennis, werkgelegenheid en zeggenschap in Nederland?

Antwoord
Een goede en tijdige bedrijfsopvolging is van belang voor de continuïteit van het familiebedrijven. Tegelijkertijd weet ik dat het vinden van een geschikte opvolger en het goed regelen van de overdracht voor ondernemers een ingewikkeld vraagstuk kan zijn.

Een nieuwe aanpak acht ik op dit moment niet nodig. Zoals ik in mijn antwoord op vraag 48 heb aangegeven kunnen ondernemers bij allerlei partijen terecht met advies, zoals de Kamer van Koophandel en bijvoorbeeld accountants. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat de fiscale regelingen voor bedrijfsopvolging niet worden versoberd. Het nadenken over tijdige opvolging is ook een verantwoordelijkheid van ondernemers in familiebedrijven zelf: zij weten het best wie hen kan opvolgen en op welke termijn ze dat willen en kunnen doen, en op wélke manier ze die opvolging het best kunnen regelen. Wel vind ik het belangrijk om goed zicht te houden op waar ondernemers bij bedrijfsopvolging tegenaan lopen. Daarom zal ik samen met FBNed en andere betrokken partijen bezien waar ondernemers in de praktijk nog tegenaan lopen en of er eventueel nog meer nodig is. Ik zal uw Kamer hierover in het voorjaar van 2027 informeren.

64
Hoe kijkt de minister vanuit Economische Zaken naar de stijgende kosten op Schiphol en wat betekent dit volgens haar voor onze internationale concurrentiepositie? En welke mogelijkheden ziet de minister om te voorkomen dat de sterk gestegen kosten op Schiphol de internationale concurrentiepositie van Nederland verder onder druk zetten?

Antwoord
Ik deel de opvatting dat goede internationale verbindingen voor een handelsland als Nederland onmisbaar zijn voor ons vestigingsklimaat en verdienvermogen. Bedrijven kiezen mede voor Nederland omdat ze hier snel en direct verbonden zijn met de rest van de wereld. Schiphol speelt daarin een sleutelrol.

De kostenontwikkeling op Schiphol heeft mijn aandacht. Tegelijk staat Nederland er internationaal goed voor. Schiphol biedt een van de best verbonden netwerken van Europa en blijft voor overstappende reizigers een aantrekkelijke hub. Daarnaast investeert Schiphol fors in kwaliteit en in de afhandeling van grotere en schonere vliegtuigen. Ik ben ervan overtuigd dat Schiphol een sterke en concurrerende luchthaven kan blijven, en het kabinet zet zich daarvoor in.

Ik deel de wens om ervoor te zorgen dat Nederland internationaal concurrerend blijft. Het kabinet heeft daarom op Prinsjesdag een verlaging van de vliegbelasting aangekondigd. In het Belastingplan 2027 stelt het kabinet voor het tarief voor langeafstandsvluchten per 1 januari 2027 te verlagen naar het Duitse niveau. Daarmee

ontstaat een gelijker speelveld met onze buurlanden, juist voor de intercontinentale verbindingen die voor ons vestigingsklimaat zo belangrijk zijn.

Tegelijk is het van belang dat we hierin samen met andere Europese landen optrekken. Zolang ieder land een eigen vliegbelasting heeft, blijven landen elkaar daarop beconcurreren. Daarom zet het kabinet, zoals afgesproken in het coalitieakkoord, in op een Europese vliegbelasting die voor alle EU-landen gelijk is.

Antwoorden op de vragen gesteld door de Volt-fractie

65
Wat gaat de minister doen zodat we de 3%-R&D-norm echt halen?

Antwoord
Voor de beantwoording op deze vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 1.

66
Kan de minister iets vertellen over de samenwerking tussen NADI en de innovatie- en opschalingsautoriteit van het ministerie van Defensie?

Antwoord
Het Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI) gaat technologische doorbraken realiseren voor maatschappelijke vraagstukken. Naast NADI wordt de Defensie Innovatie- en Opschalingsautoriteit (DIOA) opgericht.

DIOA richt zich exclusief op Defensie en op het ontwikkelen, toepassen en opschalen van technologie voor de krijgsmacht. Dat kan ook technologie op een laag TRL-niveau (*technology readyness level*) zijn. NADI kijkt breder en richt zich op technologische doorbraken waarmee de grootste maatschappelijke en economische impact kan worden bereikt. Dat kan via een civiele toepassing zijn, maar ook een dual-use toepassing.

In de verdere uitwerking werken NADI en DIAO nauw samen, delen kennis en expertise en kijken waar programma's op elkaar kunnen aansluiten. Zo voorkomen we dubbel werk en benutten we juist de kracht van beide organisaties. Eind 2026 informeer ik uw Kamer over de verdere uitwerking van de samenwerking tussen NADI en DIAO.

67
De Industrial Accelerator Act ligt nu op tafel waarbij de juiste balans tussen goede handelsrelatie en een sterk signaal voor investeringen in Europa cruciaal is. Hoe kijkt de minister in dit kader naar de partnerschapscriteria die nu in Brussel besproken wordt? Pleit zij bijvoorbeeld ervoor dat de herkomst echt moet worden gecheckt in plaats van alleen een verklaring van het bedrijf zelf? En maakt zij zich sterk voor het voorkomen van omzeiling door assemblage in partnerlanden?

Antwoord
Zoals in het BNC-fiche (15 april 2026; 22 112 nr. 4306) aangegeven, zet het kabinet in de onderhandeling over de Industrial Accelerator Act (IAA) in op de komst van Digitale

Productpaspoorten (DPPs). Daarin kunnen gestandaardiseerde, controleerbare gegevens komen over bijvoorbeeld de herkomst, materialen, emissies en duurzaamheid van producten. Zo kunnen overheden en investeerders eenvoudig nagaan of producten voldoen aan de criteria van de IAA.

68
Ziet de staatssecretaris in dat we onze eigen capaciteit in AI moeten opbouwen? Bij een bezoek aan Mistral stonden data, funding en rekenkracht centraal. Ik ben benieuwd hoe de staatssecretaris op die drie gebieden het gesprek gaat voeren om te zorgen dat we die capaciteiten gaan opbouwen. En hoe lopen de gesprekken daarover met gemeenten om de locatiebepaling van een vergunningsproces, zoals een AI gigafabriek, zo soepel mogelijk te laten verlopen? En hoe zorgen we ervoor dat we de volgende keer wel financieel meedoen aan een site tender voor rekenkracht? En ook ben ik benieuwd hoe het gesprek in Europa wordt gevoerd, want waar zetten we nou die rekenkracht het beste neer?

Antwoord
Ja, ik zie zeker in dat we in Nederland en Europa eigen AI-capaciteiten moeten ontwikkelen. Het versterken van AI-rekeninfrastructuur is van belang om AI in Europa te kunnen ontwikkelen en toepassen en daarbij de afhankelijkheid van infrastructuur buiten Europa te beperken. Daarom heeft het kabinet onder andere geïnvesteerd in een AI-fabriek in Groningen, als onderdeel van een Europees netwerk van AI-fabrieken waar industrie, startups, wetenschappers en overheden toegang toe hebben. Daarnaast zet de Europese Commissie met InvestAI en de AI-gigafabrieken in op verdere uitbreiding van grootschalige AI-rekeninfrastructuur, waar Nederland ook van profiteert als onderdeel van de EuroHPC Joint Undertaking. Tegelijkertijd ziet het kabinet vooral ruimte voor markt-gefinancierde AI-infrastructuur in Nederland, waarbij de rol van de overheid vooral toeziet op het verbeteren van de randvoorwaarden.

De inpassing van AI-rekeninfrastructuur vraagt om een zorgvuldige en integrale afweging van de potentiële economische baten tegenover de gevolgen voor onder meer de energievoorziening en de beschikbare ruimte. Bij de verdere ontwikkeling van AI-infrastructuur wordt dan ook nadrukkelijk rekening gehouden met de samenhang met het energiebeleid en de ruimtelijke inpassing van digitale infrastructuur. Op Europees niveau wordt onder meer in het kader van de Cloud & AI Development Act gesproken over geschikte locaties voor deze infrastructuur. Ook in Nederland vindt hierover overleg plaats met onder andere het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en medeoverheden. Nog dit jaar ontvangt uw Kamer een brief over de wijze waarop het kabinet regie gaat voeren op de ontwikkeling van data- en rekencenters, mede naar aanleiding van diverse moties van de Tweede Kamer.

Naast rekenkracht is datatoegang essentieel. In Europees verband worden gemeenschappelijke data spaces voor onder meer gezondheidszorg, industrie, landbouw, energie, mobiliteit, financiële dienstverlening, cultuur, toerisme en overheidsdiensten ontwikkeld. De Data Governance Act en de Data Act ondersteunen daarnaast het delen en hergebruik van gegevens.

Ook zet ik mij in voor betere toegang tot kapitaal voor ondernemers. Onder andere de oprichting van het Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI) en de Nationale Investeringsinstelling (NII) draagt bij aan deze ambitie.

Dit najaar komt het kabinet met een visie op AI. Deze visie geeft verder richting aan de koers die we willen volgen. Voor AI die mensen helpt en Nederland sterker, productiever en veiliger maakt. Daarbij zet het kabinet ook in op intensievere samenwerking met *middle powers* en andere gelijkgezinde landen, zodat we onze krachten kunnen bundelen rond gezamenlijke doelen.

69
AI versterkt de schaal en complexiteit van cyberaanvallen. Hoe zorgen we ervoor dat het mkb, het bedrijfsleven en onze banken daartegen beschermd zijn? Welke acties onderneemt de overheid om te zorgen dat we daar gezamenlijk in optrekken en wie wordt er dadelijk aansprakelijk bij het gebruik van AI?

Antwoord
De opkomst van nieuwe technologieën vraagt om extra aandacht en maatregelen gericht op onze digitale weerbaarheid. De cyberdreiging wordt complexer en raakt bovendien in een versnelling door de opkomst van bijvoorbeeld AI. Om hier tegenwicht aan te bieden werk ik momenteel samen met de minister van Justitie en Veiligheid, de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en private partijen aan een actieprogrammaaanvullend op het bestaande actieplan van de Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS). Dit programma wordt samen met het Cybersecuritybeeld Nederland (CSBN) 2026 en de Voortgang van de Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS) in november met uw Kamer gedeeld.

70
De staatssecretaris gaf eerder aan dat met een begroting van slechts 60 miljoen er niet genoeg middelen zijn om de digitale ambities van het kabinet waar te maken. Is zij bereid om het gesprek Rijksbreed te voeren om te kijken of andere ministeries ook hun verantwoordelijkheid pakken, juist als het gaat om deze belangrijke transitie?

Antwoord
De ambities in het coalitieakkoord zijn groot om van Nederland een koploper het gebied van digitalisering te maken. Er gebeurt op dit moment al meer dan de 60 miljoen waar in de vraag naar wordt verwezen, ook op andere begrotingen dan die van Economische Zaken en Klimaat. Specifiek op de begroting van EZK stelt het kabinet vanaf 2027 onder andere 120 miljoen beschikbaar voor deelname van bedrijven aan het EU-programma IPCEI-AI en 18 miljoen voor het zeebodemonderzoek in het kader van zeekabels conform amendement Dassen c.s.

Specifiek op het gebied van een toekomstbestendige digitale overheid ben ik in het Bestuurlijk Overleg Digitalisering (BOD) in gesprek met bestuurders van diverse overheidsorganisaties (Rijk, provincies en gemeenten) om stappen te zetten in het kader van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Eind 2026 deel ik met uw Kamer de voortgangsrapportage van de NDS, waarin ik u hier nader over informeer en ook hoop met concrete keuzes te komen die richting geven aan de belangrijkste gezamenlijke

uitdagingen. Hierin staan onder andere de drie domeinen cloud, AI en digitale weerbaarheid centraal.

71
Hoe staat het met de uitwerking van het AI Veiligheidsinstituut. Ziet de Staatssecretaris ook dat de bestaande instituten en projecten de lading niet dekken? En dat het aansluiten bij Europese Instituten evenmin toereikend is?

Antwoord
Het kabinet heeft een verkenning lopen naar de mogelijke oprichting van een Nederlands AI-veiligheidsinstituut, naar voorbeeld van internationale initiatieven zoals het AI Security Institute (AISI) in het Verenigd Koninkrijk. Een Nederlands (of Europees) AI-veiligheidsinstituut kan een pijler vormen om als Nederland richting te geven aan de snelle ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie. Het kabinet houdt daarbij rekening met de verschillende bestaande instituten die de overheid en private organisaties al voorzien van advies en expertise op het gebied van AI en digitale weerbaarheid, zowel op nationaal als Europees niveau. Het adviesrapport zal zo spoedig mogelijk worden aangeboden aan uw Kamer.

72
Wat gaat de minister doen aan het feit dat Invest-NL en Invest International, vanwege het feit dat de NII in 2028 pas opgericht wordt, volgend jaar geen nieuwe verplichtingen aan kunnen gaan?

Antwoord
Tot de formele oprichting van de NII zal het kabinet waarborgen dat Invest-NL en Invest International niet in investeringscapaciteit tekortkomen. Dit is geborgd, omdat er nog kapitaalstortingen op de Financiën-begroting zijn gereserveerd voor beide organisaties. Voor Invest-NL geldt dat zij de voor 2026 gereserveerde € 330 miljoen nog niet volledig heeft benut. Daarnaast staat voor Invest-NL voor 2027 € 277 miljoen. en voor 2028 € 150 miljoen gereserveerd. Voor InvestInternational geldt dat zij de gereserveerde € 150 miljoen voor 2026 nog niet volledig heeft benut en dat er nog € 100 miljoen is gereserveerd voor 2027.